

BEZPIECZEŃSTWO MŁODZIEŻY
GIMNAZJALNEJ PODCZAS LEKCJI
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

SECONDARY SCHOOL STUDENTS' SECURITY ON
PHYSICAL EDUCATION LESSONS

MICHAŁ ROJOWSKI, JAKUB PIEPRZYK
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

ABSTRACT

The aim of the article was to research a level of secondary school students' security on physical education lessons.

The study covered 140 students, 69 male, 71 female. Surveys were made on October 2016 in Secondary School number 15 and Secondary School number 83 in Cracow.

Authors used their own questionnaire to this study. The questionnaire included 15 questions – 13 closed questions and 2 open questions. Results were presented in percent and were checked by χ^2 test.

Results gave us information that students feel secure on physical education lessons and their answers are not dependent at age and sex. The most important thing for students, that gave them security is presence and professional behavior of a teacher on lesson. Students lead that decline of their security on physical education is most connected with a power of their classmates.

KEYWORDS: Security, secondary school students, physical education

ABSTRAKT

Celem pracy było zbadanie poziomu bezpieczeństwa młodzieży gimnazjalnej podczas lekcji wychowania fizycznego.

Materiał badawczy stanowiło 140 osób – 69 gimnazjalistów oraz 71 gimnazjalistek. Badania zostały przeprowadzone przez autorów w październiku 2016 roku w Gimnazjum nr 15 oraz Gimnazjum nr 83 w Krakowie.

Metodą badawczą jaką autorzy wykorzystali w niniejszej publikacji był autorski kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz zawierał 15 pytań, w tym 13 zamkniętych i 2 otwarte. Wyniki przedstawiono w formie procentowej, a poziom zależności odpowiedzi zbadano testem χ^2 .

Z wyników badań można wnioskować, że uczniowie czują się bezpiecznie w czasie lekcji wychowania fizycznego, a uzyskane odpowiedzi nie są zależne od wieku i płci badanych. Najważniejszym elementem zapewniającym poczucie bezpieczeństwa w szkolnym wychowaniu fizycznym jest obecność i profesjonalna postawa nauczyciela w czasie zajęć. Gimnazjaliści wskazują także, iż na spadek poczucia bezpieczeństwa w czasie lekcji największy wpływ ma siła współwiczających.

SŁOWA KLUCZOWE: Bezpieczeństwo, młodzież gimnazjalna, wychowanie fizyczne

WSTĘP

Warto już na samym początku wspomnieć, że już w XVI wieku polski poeta – Jan Kochanowski pisał w swojej fraszce jak bardzo ważne jest utrzymywanie zdrowia¹:

*(...) Szlachetne zdrowie,
Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz,
Aż się zepsujesz.*

Należy zaznaczyć również, że dzieci w wieku gimnazjalnym rozwijają się intensywnie pod względem fizycznym, emocjonalnym i intelektualnym. To sprawia, że organizm jest bardzo wrażliwy na różne czynniki

¹ M. Rojowski, E. Dybińska, K. Latinek, *Pływanie jako jedna z form bezpieczeństwa zdrowotnego na przykładzie dzieci w młodszym wieku szkolnym uczęszczających na naukę pływania do Krakowskiego Szkolnego Ośrodka Sportowego w latach 1974–2012*, „Security, Economy & Law”, 2015, no. 4.

występujące w środowisku szkolnym. Stąd kluczowe jest dbanie o bezpieczeństwo podczas lekcji wychowania fizycznego².

Dzieci w wieku 13-15 lat dostrzegają zjawiska, które uważają za im zagrażające. Powstają także grupy rówieśnicze (również te destruktywne), których ofiarami są słabsi uczniowie³.

Charakter lekcji wychowania fizycznego sprzyja niebezpiecznym sytuacjom, które mogą doprowadzić do nieszczęśliwych wypadków i w dalszej kolejności urazów. W tym miejscu trzeba nadmienić że młodzież nie zawsze jest w stanie ocenić czy dana sytuacja zagraża poczuciu bezpieczeństwa, czy też nie. Jest to spowodowane tym, że uczniom brakuje jeszcze doświadczenia życiowego, przeceniają oni swoje umiejętności, nie doceniają realnych zagrożeń⁴.

Jednym z najważniejszych czynników mających wpływ na bezpieczeństwo podczas lekcji wychowania fizycznego jest nauczyciel, którego powinny cechować: rozważa, odpowiedzialność, przewidywanie sytuacji niebezpiecznych. Należy zaznaczyć też, że to właśnie na osobie nauczyciela wychowania fizycznego spoczywa zapewnianie pełnego bezpieczeństwa uczniów podczas lekcji. W tym celu nauczyciele powinni⁵:

- szczegółowo omówić regulaminy korzystania z sal gimnastycznych i boisk sportowych oraz korzystania ze sprzętu sportowego,
- asekurować uczniów w trakcie nauczania nowych elementów i podczas trudniejszych ćwiczeń,
- nauczenie uczniów asekuracji i samoasekuracji,
- sprawdzić gotowość uczniów zarówno pod względem fizycznym jak i psychicznym przed rozpoczęciem zajęć,
- sprawdzić przed rozpoczęciem lekcji stan techniczny obiektów i sprzętu sportowego,
- dbać o to, aby uczniowie nie stwarzali sobie wzajemnie niebezpieczeństwa podczas lekcji.

² R. Muszkieta, D. Sypniewska, *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży na zajęciach wychowania fizycznego*, [w:] *Dylematy wychowania fizycznego w edukacji dzieci i młodzieży*, M. Bronikowski, R. Muszkieta (red.), AWF, Poznań, 2001.

³ K. Zajączkowski, P. Piotrowski, *Bezpieczeństwo w gimnazjach: badania krakowskie*, [w:] *Problemy współczesnej pedagogiki – teoria i praktyka*, H. Noga, P. Piotrowski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Nowy Sącz, 2011.

⁴ W. Wiesner, *Bezpieczeństwo jako podstawa zajęć w wychowaniu fizycznym i sporcie szkolnym*, „Lider”, 2010, no. 4.

⁵ K. Warchoń, *Bezpieczeństwo w trakcie zajęć z wychowania fizycznego*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, 2011, no. 6.

Na bezpieczeństwo podczas lekcji wychowania fizycznego mają także wpływ dobrze zorganizowane obiekty sportowe oraz sprawny sprzęt sportowy⁶.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

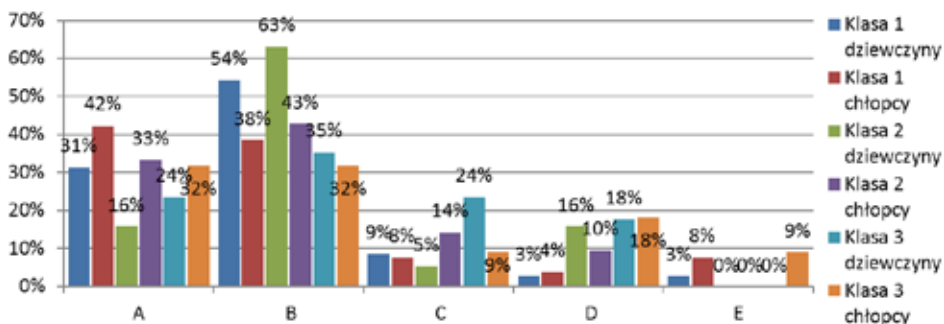
Materiał badawczy stanowiło 140 osób – 69 gimnazjalistów oraz 71 gimnazjalistek. Badania zostały przeprowadzone przez autorów we wrześniu 2016 roku w Gimnazjum nr 15 oraz Gimnazjum nr 83 w Krakowie.

Metodą badawczą jaką autorzy wykorzystali w niniejszej publikacji był kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz zawiera 15 pytań, w tym 13 zamkniętych i 2 otwarte.

Wyniki przedstawiono w ujęciu procentowym. Do zbadania istotności różnic odpowiedzi w badanych grupach wykorzystano test χ^2 przy prawdopodobieństwie 0,05.

WYNIKI BADAŃ

Do opracowania wyników badań wykorzystano odpowiedzi na 5 spośród 15 pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety, w tym na dwa pytania otwarte. Do przedstawienia wyników badań posłużono się analizą procentową danych.

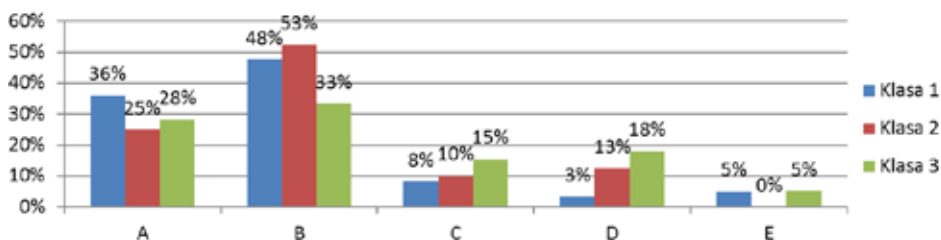

Ryc. 1. Procentowe ujęcie poczucia bezpieczeństwa w czasie lekcji wychowania fizycznego wśród gimnazjalistów z uwzględnieniem płci i klas.

Z powyższego zestawienia (Ryc. 1.) rozróżniającego płeć i klasę badanych gimnazjalistów, można stwierdzić, iż większość z nich niezależnie od płci i klasy czuje się bezpiecznie w czasie lekcji wychowania fizycznego. Jedynie w gronie dziewczyn i chłopców z klas trzecich widoczne jest nieco bardziej ujemne poczucie bezpieczeństwa, co wyraża 24% dla odpowiedzi

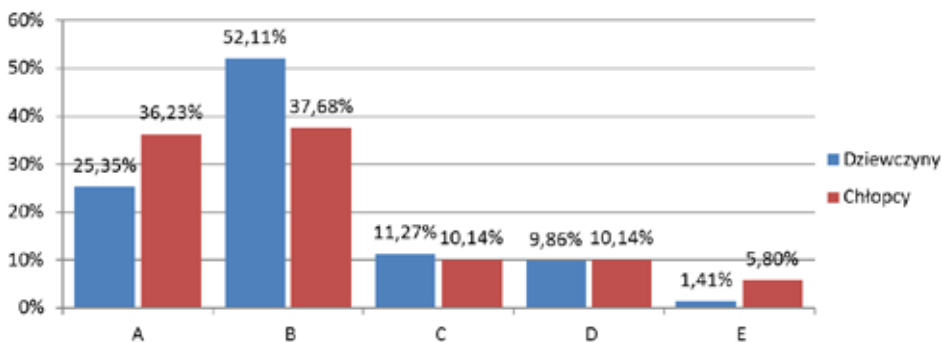
⁶ Ibidem.

„Nie mam zdania” i 18% dla odpowiedzi „Raczej nie” dla dziewczyn oraz 9% („Nie mam zdania”), 18% („Raczej nie”) i 9% („Zdecydowanie nie”).

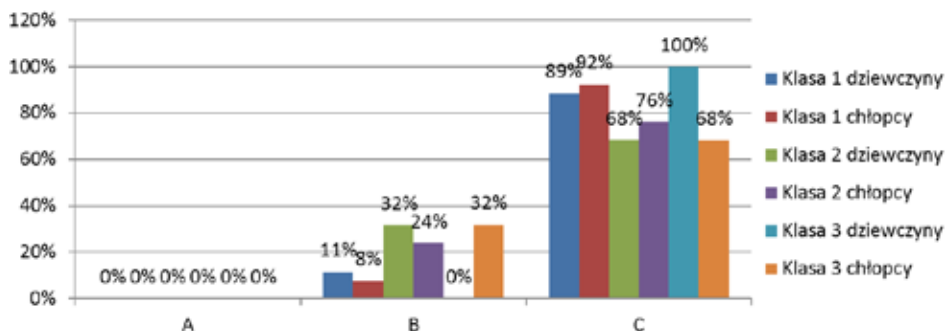
Ryc. 2. Procentowe ujęcie poczucia bezpieczeństwa w czasie lekcji wychowania fizycznego wśród gimnazjalistów – porównanie odpowiedzi klasami (rocznikami).

Analizując dane zawarte w powyższym wykresie (Ryc. 2.) również obserwujemy przewagę pozytywnych odczuć bezpieczeństwa wśród badanych grup wiekowych (klas). W klasach pierwszych i drugich poczucie bezpieczeństwa jest na wyraźnie wyższym poziomie, niż w klasach trzecich, które mimo 61% opinii pozytywnych, uwidaczniają problem poprzez 15% ocen neutralnych i 23% negatywnych.

Ryc. 3. Procentowe ujęcie poczucia bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego wśród gimnazjalistów – porównanie płciami.

Analizując powyższą rycinę (Ryc. 3.) można jednoznacznie stwierdzić, że zarówno dziewczyny, jak i chłopcy uczęszczający do gimnazjów czują się bezpiecznie na lekcjach wychowania fizycznego (ponad 70% odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak”). W obydwu przypadkach około 10% ankietowanych nie ma zdania w tej kwestii. Negatywne opinie na temat poczucia bezpieczeństwa stanowią około 10% dla odpowiedzi „Raczej nie” oraz 1,41% i 5,80% dla zdecydowanego braku poczucia bezpieczeństwa.

Ryc. 4. Procentowe ujęcie częstotliwości opuszczania sali gimnastycznej lub boiska szkolnego przez nauczyciela w czasie lekcji wychowania fizycznego z uwzględnieniem płci i klas.

Odpowiedzi uzyskane w powyższym zestawieniu (Ryc. 4.) świadczą, iż zjawisko opuszczania lekcji przez uczącego, jeśli się zdarza, to jedynie sporadycznie (zero odpowiedzi dla regularnego opuszczania sali lub boiska szkolnego), a w przeważającej większości nie występuje wcale.

Wykresy z rozróżnieniem na płeć i klasy zostały pominięte w analizie wyników, gdyż na opuszczanie lekcji przez nauczyciela nie wpływa płeć i rocznik badanych uczniów.

TAB. 1. ZESTAWIENIE CZYNNIKÓW WPŁYWAJĄCYCH DODATNIO NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA WŚRÓD GIMNAZJALISTÓW NA LEKCJACH WYCHOWANIA FIZYCZNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KLAS (ROCZNIKÓW).

Odpowiedź	Klasy			
	Klasy 1	Klasy 2	Klasy 3	Suma
Bezpieczne ćwiczenia	7	3	3	13
Obecność nauczyciela	41	15	20	76
Brak zagrożeń	5	1	1	7
Dobra infrastruktura sportowa	11	2	10	23
Dobra atmosfera na lekcji	11	5	6	22
Przestrzeganie zasad BHP na lekcji	0	4	2	6

Powyższa tabela jednoznacznie pokazuje, iż czynnikiem najważniejszym zapewniającym poczucie bezpieczeństwa w czasie wychowania fizycznego, niezależnie od wieku ankietowanych, jest obecność nauczyciela. Odpowiedź ta zyskała ponad trzykrotnie więcej wskazań niż kolejna w zestawieniu – dobra infrastruktura sportowa. Kolejnym znaczącym po-

wodem oddziałującym dodatnio na bezpieczeństwo jest dobra atmosfera na lekcji. W dalszej kolejności ankietowani wskazywali jeszcze bezpieczne ćwiczenia, brak zagrożeń oraz przestrzeganie zasad BHP.

TAB. 2. ZESTAWIENIE CZYNNIKÓW WPŁYWAJĄCYCH NEGATYWNIE NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA WŚRÓD GIMNAZJALISTÓW NA LEKCJACH WYCHOWANIA FIZYCZNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KLAS (ROCZNIKÓW).

Odpowiedź	Klasy			Suma
	Klasy 1	Klasy 2	Klasy 3	
Obojętna postawa nauczyciela wobec uczniów	5	0	0	5
Sporty kontaktowe	2	3	1	6
Niebezpieczne zachowania współwziczających	0	3	1	4
Siła współwziczających	4	0	7	11
Twarde i ciężkie piłki	1	2	0	3
Dokuczanie	6	0	2	8

Głównym czynnikiem negatywnie oddziałującym na bezpieczeństwo w czasie zajęć wychowania fizycznego jest duża siła współwziczających, która szczególnie dotkliwie odczuwalna jest w klasie 3 gimnazjum. Następnym w kolejności zagrożeniem jest dokuczanie kolegów z klasy. Gimnazjaliści nie czują się bezpiecznie także w sportach kontaktowych, co ma jednoznaczne przełożenie na dysproporcje wagowo – siłowe u uczniów. Na następnych pozycjach w zestawieniu znalazły się obojętna postawa nauczyciela wobec uczniów, niebezpieczne zachowania współwziczających oraz twarde i ciężkie piłki do gry.

Z powodu braku aktualnej literatury zawierającej badania na temat bezpieczeństwa zdrowotnego gimnazjalistów podczas lekcji wychowania fizycznego autorzy niniejszego artykułu nie mieli możliwości przeprowadzenia dyskusji.

WNIOSKI

1. Zdecydowana większość młodzieży w czasie lekcji wychowania fizycznego czuje się bezpiecznie. Otrzymane wyniki nie pozwalają na stwierdzenie zależności między wiekiem i płcią w odczuciu bezpieczeństwa w badanych grupach.

2. Zdecydowana większość nauczycieli nie opuszcza uczniów w czasie lekcji (83%), a jeśli takie sytuacje się zdarzają, to najczęściej są to jedynie sporadyczne przypadki (17%).
3. Najważniejszym ogniwem zapewniającym bezpieczeństwo na lekcjach wychowania fizycznego jest nauczyciel. Ogromne jego znaczenie w tym aspekcie przedstawia przepaść jaką ma to wskazanie nad kolejnymi, a dodać należy, że było to pytanie otwarte, a więc ankietowani nie mieli w nim żadnej sugestii w postaci możliwych odpowiedzi.
4. Kolejnymi ważnymi ogniwami mającymi wpływ na bezpieczeństwo podczas lekcji wychowania fizycznego jest dobra infrastruktura sportowa placówki oraz dobra atmosfera na lekcji.
5. Najbardziej zagrażającym bezpieczeństwu uczniów czynnikiem w czasie lekcji wychowania fizycznego jest siła współwzających.
6. Gimnazjaliści w swych odpowiedziach informują także, iż na pogorszenie ich bezpieczeństwa na lekcji duży wpływ ma dokuczanie współwzających oraz rywalizacja w sportach kontaktowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Kasperczyk T., *Poradnik metodologiczny pisania prac i prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk kultury fizycznej*, Wydawnictwo Jet, Kraków, 2013.
2. Muszkieta R., Sypniewska D., *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży na zajęciach wychowania fizycznego*, [w:] *Dylematy wychowania fizycznego w edukacji dzieci i młodzieży*, M. Bronikowski, R. Muszkieta (red.), AWF, Poznań, 2001.
3. Rojowski M., Dybińska E., Latinek K., *Pływanie jako jedna z form bezpieczeństwa zdrowotnego na przykładzie dzieci w młodszym wieku szkolnym uczęszczających na naukę pływania do Krakowskiego Szkolnego Ośrodka Sportowego w latach 1974-2012*, „Security, Economy&Law”, 2015, no. 4.
4. Warchoń K., *Bezpieczeństwo w trakcie zajęć z wychowania fizycznego*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, 2011, no. 6.
5. Wiesner W., *Bezpieczeństwo jako podstawa zajęć w wychowaniu fizycznym i sporcie szkolnym*, „Lider”, 2010, no. 4.

6. Zajączkowski K., Piotrowski P., *Bezpieczeństwo w gimnazjach: badania krakowskie*, [w:] *Problemy współczesnej pedagogiki – teoria i praktyka*, H. Noga., P. Piotrowski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Nowy Sącz, 2011.

Michał Rojowski, Jakub Pieprzyk – autorzy są studentami trzeciego roku Studiów Doktoranckich w Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. Ukończyli studia magisterskie w Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie na kierunku Wychowanie Fizyczne w 2013 roku.